

Minna Antila, Mari Sjöström, Maarit Kallio-Savela, Kyösti Värri, Päivi Väisänen-Haapanen

Eduskunta

Sivistysvaliokunta

Sivistysvaliokunta perjantai 13.05.2022 klo 11.30 / HE 54/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

Hallituksen esitys laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 54/2022 vp

[Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi.

Hallituksen esitys liittyy hallitusohjelman mukaisen oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon yhteydessä havaittuihin lainsäädännön tarkennustarpeisiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022.

Laki oppivelvollisuuslain muuttamisesta:

Oppivelvollisuuslain soveltamisalan rajaaminen ja vakinaisen asumisen määrittely

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuslain 2 §:n oppivelvollisuuden soveltamisalaa rajattavaksi siten, että soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin opiskelijat, jotka oleskelevat Suomessa opiskelutarkoituksessa, vaikka heillä olisikin kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta. Lisäksi säännöksen sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi määrittelemällä, että lapsi katsottaisiin oppivelvollisuuslakia sovellettaessa Suomessa vakinaisesti asuvaksi, jos hänellä on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta ja hänen maassa oleskelunsa peruste on muu kuin opiskelu.

Kuntaliitto pitää esitettyä soveltamisalan rajausta sinänsä perusteltuna. Nykytilanteessa ulkomailta Suomeen vapaaehtoisesti opintoja suorittamaan saapuva alaikäinen henkilö tulee oppivelvolliseksi, mikäli hänelle myönnetään kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa. Tällöin opintoihin osallistuminen ei ole hänelle enää vapaaehtoista, vaikka henkilö olisikin hakeutunut maahan vapaaehtoisesti opintoja suorittamaan. Hän ei myöskään voisi oppivelvollisuuslain mukaan keskeyttää opintojaan oman ilmoituksen perusteella, ellei hänellä ole uutta opiskelupaikkaa ja toisaalta koulutuksen järjestäjä on velvollinen ohjaamaan oppivelvollista uuden opiskelupaikan hakemisessa. Näin ollen ehdotetun rajauksen tekeminen on perusteltu.

Kuntaliitto pitää ongelmallisena, että opiskelijan maassaoloperusteen selvittämiseen ei ole olemassa mitään järjestelmää, vaan kunnat ja

)

luovuttu. Rahoituslain mukaan kunnille korvataan täysimääräisesti kuntien tehtäviä ja velvoitteita lisäävät tai laajentavat toimenpiteet. Ottaen huomioon, että ehdotusta on perusteltu myös lapsen edun huomioimisella, Kuntaliitto ei pidä hyväksyttävänä, että oppilaalle tarjottava ”lisälukuvuosi” lasten perusopetuksessa on yksinomaan kuntien rahoittamaa toimintaa. Vuonna 2020 perusopetuksen oppilaskohdattaiset kustannukset olivat lähes 9 600 euroa. Vaikka kyseessä on pieni joukko oppilaita, liittyy tilanteeseen usein haasteita ja vaikeita elämäntilanteita, ohjauksen ja tuen tarvetta. Kuntaliitto edellyttää, että valtio huolehtii rahoitusvastuustaan ja korjaa asian, jotta esitetty muutos olisi tosiasiallinen opetuksen järjestämisvaihtoehto oppivelvolliselle.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 41 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään lastensuojelulain nojalla sijoitetun oppilaan kotikunnan korvauksesta. Säännös oikeuttaa laskuttamaan sijoitetun oppilaan esi- ja perusopetuksen kustannukset oppilaan kotikunnalta aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Kotikunnalta laskutettava korvaus muodostuu oppilaasta aiheutuvien kulujen ja oppilaasta opetuksen järjestäjälle mahdollisesti myönnettävien tulojen erotuksena. Esityksen mukaan kunnan perusopetuksen järjestämisvelvollisuutta ja siihen liittyvää rahoitusta ei ehdoteta muutettavaksi.

Kuntaliitto katsoo, että esityksessä tulisi selventää, että edellä tarkoitettu sijoitetun oppilaan kotikunnan korvaus rajautuu kunnan velvollisuuteen järjestää perusopetusta. Sijoitetulle oppilaalle opetuksen järjestävän tahon esimerkiksi valtion koulukodin tai muun perusopetuksen järjestämisluvan omaavan järjestäjän päätöksellä tarjottavasta perusopetuksen ”lisävuodesta” aiheutuneet kustannukset eivät saa laissa säädetyn laskutusoikeuden nojalla siirtyä sijoitetun oppilaan kotikunnille. Tähän on löydettävä jokin muu ratkaisu.

Ehdotuksessa olisi voitu kiinnittää huomiota siihen, että perusopetuksessa jatkaminen vielä sinä kalenterivuonna, jona oppivelvollinen täyttää 18 vuotta muodostaa poikkeuksellisen riskin jäädä kiinnittymättä oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan tutkintotavoitteeseen toisen asteen koulutukseen, joka on ollut uudistuksen keskeisimpiä tavoitteita. On mahdollista, että oppilas ohjautuu näissä tilanteissa perusopetuksen suorittamisen jälkeen nivelvaiheen koulutuksiin. On harmillista, että opetuksen järjestämisen muotoja perusopetuksen aikana ja oppilaiden joustavampaa poluttamista esimerkiksi nivelvaiheen koulutuksiin ei tässä yhteydessä esitetä kehitettäväksi, vaan asiassa on päädytty varsin mekaaniseen lähestymistapaan.

Lisäksi perusopetuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 46 a §, jossa säädettäisiin oppilaan ja opiskelijan eronneeksi katsomisesta. Aikuisten perusopetuksen ohella

)

sääntely laajennettaisiin koskemaan myös oppilasta, jonka perusopetuslain 26.1 §:n mukainen velvollisuus suorittaa perusopetusta on päättynyt mutta joka suorittaa ehdotettua lisävuotta ns. lasten perusopetuksessa. Ehdotetun 46 a §:n 1 mom. 1 kohdan mukaan oppilas katsotaan eronneeksi, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaiseen opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä. Ehdotuksen mukaan oppilas katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Näissä tilanteissa oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy oppivelvollisuuslaissa tarkoitetulla tavalla oppivelvollisen asuinkunnalle.

Perusopetuslakiin ei sisälly säännöksiä perusopetuksen oppilaan eronneeksi katsomisesta. Kuntaliitto kummeksuu, että 17-vuotiaille lasten perusopetukseen lisävuodeksi jääville oppivelvollisille ehdotetaan säädettäväksi muusta perusopetuksesta poikkeavaa ratkaisua. Kuntaliiton käsityksen mukaan ehdotettu säännös ei sisältynyt aiemmin lausuttavana olleeseen luonnokseen. Lisäksi Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että perusopetuslaissa ei säädetä perusopetuksen oppilaille laadittavasta henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta.

Opiskelupaikan osoittaminen

Oppivelvollisuuslain 15 §:ssä säädetään opiskelupaikan osoittamisesta. Esityksessä ehdotetaan voimassa olevan lain 15 § selkeyden vuoksi jaettavaksi kahteen erilliseen pykälään siirtämällä päätöksentekomenettelyä koskevat säännökset uuteen 15 a §:ään. Lisäksi voimassa olevan 15 §:n 1 momentin toinen virke, jossa säädetään koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen, ehdotetaan kuitenkin siirrettäväksi uuden 15 a §:n 2 momenttiin.

Kuntaliitto kannattaa esitettyä ratkaisua.

Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä, jossa säädettäisiin asuinkunnan mahdollisuudesta osoittaa opiskelupaikka jo ennen 15 §:n 1 mom. säädettyä kahden kuukauden määräaika. Sen mukaan vaativaan erityiseen tukeen oikeutetulle järjestettävässä koulutuksessa oppivelvolliselle voitaisiin oppivelvollisen taikka hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumuksella osoittaa opiskelupaikka jo ennen 1 momentissa säädetyn määräajan päättymistä. Esityksen perustelujen mukaan opiskelupaikka voitaisiin osoittaa tarvittaessa mahdollisimman pian heti sen jälkeen, kun opetuksen ja koulutuksen järjestäjä on tehnyt asuinkunnalle ilmoituksen ilman opiskelupaikkaa olevasta oppivelvollisesta. Lisäksi ehdotetaan, että ennen opiskelupaikan osoittamista tulee kuitenkin säädetyllä tavalla kuulla oppivelvollista ja hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa sekä koulutuksen järjestäjää, jolle oppivelvollinen ollaan osoittamassa.

)

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kaikki oppivelvolliset ml. vaativaan erityiseen tukeen oikeutetut oppivelvolliset pääsevät aloittamaan perusopetuksen jälkeisen koulutuksen mahdollisimman nopeasti. Tästä näkökulmasta esitystä voi pitää perusteltuna. Menettelyssä vaadittavan suostumuksen osalta esitys lisää kuntien hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Esityksen perusteella jää epäselväksi, mitä vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuilla tässä tilanteessa tarkoitettaisiin.

Lisäksi Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että perusopetuksen jälkeisessä oppivelvollisuuskoulutuksessa lähtökohtana on oppivelvollisen nuoren vapaa hakeutumisosoikeus haluamaansa koulutukseen. Jos oppivelvollinen ei vapaaehtoisesti hakeudu tai ei hakeutumisestaan huolimatta saa opiskelupaikkaa, asuinkunnan tehtäväksi on säädetty viime sijassa tehdä opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös. Osoittamisessa on kyse viimesijaisesta vaihtoehdosta. Kuntaliitto katsoo, että myös vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen osalta opiskelupaikkoja tulisi olla jo hakuvaiheessa riittävästi. Minkään oppivelvollisten ryhmän osalta ei pitäisi päätyä edellä kuvatusta pääsäännöstä poikkeavaan menettelyyn, jossa opiskelupaikat hakeutumisen sijaan osoitetaan asuinkunnan toimesta vasta myöhemmin. Kuntaliitto pohtii, ollaanko esityksellä luomassa vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen osalta muista poikkeavaa rakennetta, jossa hyväksytään, että vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelupaikkaa koskevat ratkaisut tapahtuvat muita oppivelvollisia myöhemmin.

Koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty TUVA-koulutuksen tai TELMA-koulutuksen järjestämislupa, tulee ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen. Voimassa olevaa sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi TUVA-koulutuksen ns. siirtymäsäännösjärjestäjien osalta siten, että osoitettujen oppivelvollisten vastaanottovelvollisuus koskisi siirtymäsäännösten nojalla toimivia entisiä VALMA-koulutuksen järjestäjiä, mutta ei ns. yksityisiä perusopetuksen järjestäjiä. Esityksen mukaan tältä osin ehdotettu muutos ei vaikuta koulutuksen järjestäjien toimintaan.

Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna säännöstä tarkennettaisiin myös siten, että koulutuksen järjestäjän tulisi mahdollistaa opintojen aloittaminen mahdollisimman pian opiskelupaikan osoittamisen jälkeen. Säännös painottaa tahtotilaa, että koulutuksen järjestäjien tulisi varata aloituspaikkoja myös osoitettaville oppivelvollisille ja mahdollistaa opintojen aloittaminen mahdollisimman pian opiskelupaikan osoittamisen jälkeen.

Maksuttomuuden pidentäminen

Oppivelvollisuuslain 16 §:ssä säädetään oikeudesta maksuttomaan koulutukseen. Pykälän 4 mom. säädetään maksuttomuuden pidentämiseen liittyvästä

)

päätöksenteosta. Lähtökohtana on, että oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 mom. säädetyillä perusteilla maksuttomuutta pidennetään ilman erillistä hakemusta, koska oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä tai opintojen väliaikaisesta keskeyttämisestä on jo tehty hallintopäätös. Sen sijaan maksuttomuuden pidentäminen 16 §:n 3 mom. tarkoitetulla perusteella edellyttää hakemusta ja erillisen hallintopäätöksen tekemistä. Voimassa olevan sääntelyn tavoitteena on ollut, että maksuttomuuden pidentämistä ei tarvitsisi hakea erikseen silloin, kun opiskeluaikaa pidentävä seikka eli keskeyttäminen ja sen kesto on jo aiemmin todettu hallintopäätöksellä.

Esityksen mukaan maksuttomuuden pidentämistä koskevan sääntelyn soveltaminen on kuitenkin osoittautunut vaikeaselkoiseksi. Toimeenpanossa saatujen kokemusten perusteella vaikuttaisi tarkoituksenmukaisemmalta, että maksuttomuutta pidennettäisiin kaikissa tilanteissa hakemuksesta. Tällöin päätös maksuttomuuden pidentämisestä tehtäisiin vasta opintojen loppuvaiheessa, jos näyttää siltä, että opiskelija ei saa suoritettua opintojaan loppuun oppivelvollisuuslain 16 §:n 1 mom. säädetyssä ajassa ja asiasta päätettäessä voitaisiin kokonaisuutena ottaa huomioon kaikki maksuttomuuden pidentämiseen liittyvät seikat.

Esityksessä arvioidaan, että maksuttomuuden pidentämisen päätösmenettelyitä koskeva muutos lisäisi maksuttomuuden pidentämistä koskevien hakemusten määrää mutta toisaalta selkeyttäisi tilannetta sekä opiskelijan että koulutuksen järjestäjän kannalta. Maksuttomuuteen oikeuttavaa aikaa ei myöskään teknisluonteisesti pidennettäisi turhaan silloin, jos siihen ei ole käytännön tarvetta.

Esityksen mukaan oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä koskevat tiedot tallennetaan oppivelvollisuusrekisteriin ja opintojen muuta väliaikaista keskeyttämistä koskevat tiedot puolestaan valtakunnalliseen opetuksen ja koulutuksen tietovarantoon. Esityksen mukaan opiskelijan hakiessa pidennystä koulutuksen järjestäjät voisivat tarkistaa nämä tiedot kyseisistä rekistereistä.

Esityksen perusteella syntyy vaikutelma, että muutos selkeyttäisi maksuttomuuden pidentämistä koskevaa päätöksentekomenettelyä ja mikäli koulutuksen järjestäjät voivat tosiasiallisesti tarkistaa päätöksenteon edellytyksenä olevat tiedot valtakunnallisista rekistereistä, ei Kuntaliitolla ole asiaan kommentoitavaa.

Maksuttomuuden laajuus

Oppivelvollisuuslain 17 §:n 3 momentissa säädetään tilanteista, joissa koulutuksen järjestäjän tulee antaa hallintolaissa tarkoitettu hallintopäätös oppivelvollisen pyynnöstä. Esityksen mukaisesti jatkossa maksuttomuuden pidennys ratkaistaisiin aina hakemuksesta, jolloin siitä annettaisiin aina myös hallintopäätös. Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta siitä, että 16.4 §:ssä tarkoitettua ilman hakemusta tehtävää maksuttomuuden pidennystä koskeva

hallintopäätös annettaisiin vain silloin, jos opiskelija sitä kirjallisesti tai suullisesti pyytää.

Kuntaliitto katsoo, että esitetty muutos on opiskelijan oikeusturvan näkökulmasta välttämätön.

Majoitus- ja matkakorvaus koulumatkan ajallisen keston perusteella

Oikeutta oppivelvollisuuslain mukaisiin majoitus- ja matkakorvauksiin ehdotetaan laajennettavaksi siten, että oikeuden määrittelyssä otettaisiin huomioon matkan pituuden lisäksi myös päivittäisen koulumatkan ajallinen kesto. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeus majoitus- ja matkakorvaukseen olisi myös silloin, jos kodin ja lähimmän säännöksessä tarkoitetun soveltuvan oppilaitoksen välinen päivittäinen koulumatka nopeinta matkustustapaa käyttäen kestää yli kolme tuntia. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan päivittäisellä koulumatkalla tarkoitettaisiin yhteenlaskettua meno- ja paluumatkaa ja nopeimmalla matkustustavalla puolestaan tarkoitettaisiin koulumatkatukilain sääntelyä vastaavaa omaa matkustustapaa, ei nopeinta julkisen liikenteen yhteyttä.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia kuvaavassa osassa arvioidaan, että ehdotettu muutos koskisi käytännössä saaristoalueilla asuvia oppivelvollisia, joissa kulku-yhteydet vesistöjen ylitysten vuoksi ovat ajallisesti pitkiä. Edelleen kohdassa arvioidaan, että muutoksen myötä majoitus- ja matkakorvauksen piiriin tulisi vuosittain korkeintaan muutamia kymmeniä uusia oppivelvollisia opiskelijoita. Kuntaliitto pitää mahdollisena, että oikeus voi syntyä myös muissa kuin esityksessä kuvatuissa olosuhteissa. Tämän takia matka- ja majoituskorvaukseen oikeutettujen määrää sekä matka- ja majoituskorvausten suuruutta on syytä seurata.

Rahoitusjärjestelmän laskennalliset perusteet eivät tunnista koulutuksen järjestäjille oppivelvollisuuslaissa säädettyjä majoitus- ja matkakorvauksista aiheutuvia kustannuksia. Esityksen mukaan nykytilaan vastaavasti kustannukset korvattaisiin koulutuksen järjestäjille hakemusten perusteella rahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena. Koulutuksen järjestäjät voivat siten vuosittain hakea opetus- ja kulttuuriministeriöltä rahoituksen harkinnanvaraista korotusta matka- ja majoituskorvauksista aiheutuneiden kustannusten perusteella. Kuntaliitto huomauttaa, että rahoituksen harkinnanvaraiseen korotukseen ei varata erillistä määrärahaa valtion talousarviossa. Näin ollen se tosiasiallisesti vähentää lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestämiseen varattua määrärahaa.

Hallituksen esityksen oppivelvollisuuslaiksi (HE 173/2020 vp) mukaan matka- ja majoituskorvausten rahoitus koulutuksen järjestäjille on tarkoitus oppivelvollisuusudistuksen alkuvaiheessa toteuttaa lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmiin sisältyvien harkinnanvaraisten korotusten kautta. Hallituksen esityksessä todetaan, että laskennalliseen korvausperusteeseen siirtymistä on syytä jatkossa harkita, kun korvausten suuruudesta saadaan

)

toteutuneita tietoja. Lisäksi pidemmällä aikavälillä on mahdollista selvittää korvausten maksamisen siirtämistä Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi.

Nyt ehdotettu laajennus matka- ja majoituskorvauksiin lisää koulutuksen järjestäjien hallinnollista taakkaa, sillä koulutuksen järjestäjien tulee tehdä asiassa hakemukseen perusteltu, muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös, jolloin asia on myös selvitettävä riittävästi ja asianmukaisesti hallintolain 31 §:n mukaisesti.

Kuntaliitto katsoo, että hallituksen esityksen mukainen selvitys korvausten maksamisen siirtämisestä Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi tulee pikaisesti käynnistää.

Tietojensaantioikeus

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuslain 23 §:n lisättäväksi säännös tietojen toimittamisvelvollisuudesta myös silloin, kun opetuksen tai koulutuksen järjestäjä tekee oppivelvollisuuslaissa tarkoitetun ilmoituksen asuinkunnalle. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä toimitettava asuinkunnalle 14 §:ssä säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi sekä opiskelupaikan osoittamiseksi välttämättömät tiedot, kun oppivelvollisesta tehdään oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu ilmoitus. Tiedot on annettava myös pyynnöstä. Tietojen luovuttajan l. opetuksen ja koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on arvioida, mitkä tiedot ovat välttämättömiä. Esityksen mukaan käytännössä säännöksessä tarkoitetut tiedot koskisivat useimmiten oppivelvollisen erityisen tuen tarpeeseen sekä terveyteen liittyviä tietoja.

Kuntaliitto toteaa, että kyse on opetuksen ja koulutuksen järjestäjille uudesta tehtävästä, joka aiheuttaa hallinnollista taakkaa sekä kustannuksia, jotka on korvattava. Esityksessä arvioidaan, että luovutettavat tiedot olisivat yleensä oppivelvollisen erityisen tuen tarvetta sekä terveyttä koskevia tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä sekä tietosuojalainsäädännön tarkoittamia erityisiä henkilötietoja, joiden käsittely edellyttää erityisiä suojatoimia. On tärkeää, että jo esityksen valmisteluvaiheessa tarkemmin arvioidaan, miten ko. tietoja tulee luovutettaessa asianmukaisesti käsitellä.

Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi myös säännös ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tietojensaantioikeudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisen asuinkunnassa oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuuta hoitavalla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada 14 §:ssä säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi sekä opiskelupaikan osoittamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhuoltoon osallistuvilta.

)

On tärkeää, että jo esityksen valmisteluvaiheessa tarkemmin esim. esimerkein arvioidaan, mitkä säädetyssä tilanteessa voisivat olla välttämättömiä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan 23 §:n 5 mom. erikseen säädettäväksi erityisen tuen päätöstä koskevasta tietojen luovuttamisvelvollisuudesta. Sen mukaan perusopetuksen järjestäjän velvollisuutena on toimittaa uudelle koulutuksen järjestäjälle tieto perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitetusta erityisen tuen päätöksestä, kun oppivelvollinen siirtyy ammatilliseen koulutukseen tai TUVA-koulutukseen. Esityksessä arvioidaan, että velvollisuus toimittaa ammatillisen koulutuksen järjestäjälle ja TUVA-järjestäjälle tieto perusopetuksessa tehdystä erityisen tuen päätöksestä tarkentaisi erityisen tuen tarpeen tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä. Esityksen mukaan se ei kuitenkaan merkittävästi muuttaisi koulutuksen järjestäjän tehtäviä käytännössä, sillä vastaavia tietoja on ollut velvollisuus toimittaa jo voimassa olevan oppivelvollisuuslain 23 §:n 3 mom. perusteella. Esityksen mukaan ehdotettu muutos kuitenkin painottaisi sitä, että erityisen tuen tarpeen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon perusopetuksessa tehty erityisen tuen päätös.

Kuntaliitto katsoo, että esityksessä tulisi tarkemmin arvioida, onko perusopetuksesta siirtyvän oppivelvollisen erityisen tuen tarve tarkoituksenmukaista arvioida perusopetuslain 17 §:n mukaiseen päätökseen perustuen. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon, koulutusmuotojen tukimuotojen ja niiden rakenteen erilaisuus sekä se, että ammatillisessa koulutuksessa erityisen tuen tarve riippuu mm. opiskeltavasta alasta.

Laki perusopetuslain muuttamisesta

Perusopetuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uutta 46 a §:n, jossa säädettäisiin oppilaan ja opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Tältä osin Kuntaliitto viittaa kohdassa 17-vuotiaiden asema lausutuun. Kuntaliitolla ei ole kommentoitavaa siltä osin, kun ehdotus koskee aikuisten perusopetusta.

Oikaisuvaatimus

Perusopetuslain 42 §:n 7 kohdan mukaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, jos päätös koskee 46 §:n 8 momentissa tarkoitettua opiskelijan eronneeksi katsomista. Viittaus ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta 46 a §:ää, jossa säädettäisiin oppilaan ja opiskelijan eronneeksi katsomista.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että eduskunnan hyväksyttäväksi annettua 42 §:ä koskevasta lakiehdotuksesta puuttuu sana ”aluehallintovirastolta” ja esittää lakiehdotusta tältä osin täydennettäväksi.

12)

Laki lukiolain 24 §:n muuttamisesta

Lukiolain 24.2 §:n 2 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi opiskelijan eronneeksi katsomisesta, kun oppivelvollisuuden suorittaminen on keskeytetty toistaiseksi. Säännös on uusi. Säännöksen myötä opiskelija voitaisiin katsoa eronneeksi suoraan oppivelvollisuuslain mukaisen keskeyttämispäätöksen perusteella, eikä erillistä eroamisilmoitusta tarvittaisi. Lisäksi säädettäisiin, että erillistä päätöstä eronneeksi katsomisesta ei tällöin annettaisi. Lisäksi pykälän opiskeluoikeuden päättymistä ja menettämistä koskeva terminologia ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan muiden koulutusta koskevien lakien käsitteistöä. Jatkossa lukiolain säännöksissä opiskeluoikeuden päättymisen ja menettämisen sijaan käytettäisiin käsitettä ”eronneeksi katsominen”.

Kuntaliitto pitää ehdotettuja muutoksia teknisinä ja selkeyttävinä.
Kuntaliitolla ei siten ole huomautettavaa ehdotukseen.

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 67 ja 97 §:n muuttamisesta

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös opintonsa aloittavan oppivelvollisen erityisen tuen tarpeen arvioinnista perusopetuksessa tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Kuntaliitto pitää esitystä tarkoituksenmukaisena.

Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi opiskelijan eronneeksi katsomisesta, kun oppivelvollisuuden suorittaminen on keskeytetty toistaiseksi. Säännös on uusi. Säännöksen myötä opiskelija voitaisiin katsoa eronneeksi suoraan oppivelvollisuuslain mukaisen keskeyttämispäätöksen perusteella, eikä erillistä eroamisilmoitusta tarvittaisi. Lisäksi säädettäisiin, että erillistä päätöstä eronneeksi katsomisesta ei tällöin annettaisi.

Kuntaliitolla ei ole ehdotukseen huomautettavaa.

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 18 §:n ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti mahdollisuudesta järjestää kyseistä koulutusta valtionosuusrahoitteisena työvoimakoulutuksena.

Kuntaliitto kannattaa esitystä.

Lisäksi opiskelijan eronneeksi katsomista koskevaa 18 §:n ehdotetaan lisättäväksi eronneeksi katsomisen perusteeksi oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä ja lisäksi säännöstä ehdotetaan selkeytettäväksi siten, että eronneeksi katsomista koskevat perusteet lueteltaisiin kohdittain.

Kuntaliitolla ei ole esitykseen tältä osin huomautettavaa.

)

Myös lain erityistä tuesta päättämistä koskevaa 22 §:n sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että koulutuksen järjestäjän velvollisuutta selvittää ja arvioida opiskelijan tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen perusteella, sovellettaisiin aina oppivelvollisen aloittaessa TUVA-koulutuksessa eikä ainoastaan oppivelvollisen siirtyessä TUVA-koulutukseen suoraan perusopetuksesta. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan tiedonsaantioikeutta koskeva säännös olisi oppivelvollisuuslain 23 §:n lisättävässä uudessa 5 momentissa.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että tietojen käsittelyyn ja siirtoon liittyvien käytäntöjen tulee olla selkeitä. Ehdotetun perusteella asia jää käytännön tasolla epäselväksi.

Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Lain 7 a luvussa tarkoitetun oppivelvollisille suunnatun koulutuksen järjestämiseen kansanopiston ylläpitäjälle esitetään myönnettäväksi oppimateriaalilisä koulutukseen varatun valtion talousarviomäärärahan puitteissa. Oppimateriaalilisän euromäärästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella ja sen suuruus olisi 6,90 euroa opiskelijaviikkoa kohti. Oppimateriaalilisä myönnettäisiin oppilaitoskohtaisen yksikköhinnan lisäksi. Myönnetyn oppimateriaalilisän määrä ehdotetaan vähennettäväksi yksikköhintalaskennan yhteydessä.

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen on vuoden 2022 valtion talousarvioon varattu täysimääräistä valtionosuusrahoitusta 3,5 miljoonaa euroa. Koulutukseen osallistuneiden määrä oli arvioitua alhaisempi (521 arvion ollessa 650) syksyn 2021 tiedonkeruussa, jolloin rahoituksen arvioidaan olevan riittävä oppimateriaalilisän myöntämiseen koulutuksen ylläpitäjille.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että myös kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun koulutuksen osalta ylläpitäjille korvataan täysimääräisesti kaikki koulutuksesta aiheutuvat kustannukset. Vuosittaiset indeksikorotukset tulee huomioida myös oppimateriaalilisää myönnettäessä.

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 11 c ja 15 §:n muuttamisesta

Lain ammatillista koulutusta koskevia tietoja koskevan 9 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettaisiin lisäksi perustutkintokoulutuksessa oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen määrä tutkinnon osittain tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueittain.

Kuntaliitto toteaa tässä yhteydessä aiemmin lausuneensa siitä, että osaamisperusteisuuteen perustuvassa järjestelmässä opetuksen ja ohjauksen määrää on ongelmallista pyrkiä ratkaisemaan säätämällä asiasta täsmällisesti lakitasolla. Tästä johtuen opetuksen ja ohjauksen

12)

määrän arviointia säättävä asetus ja sen taustamuistio ovat epäselviä ja käytännön soveltamisen kannalta erittäin tulkinnanvaraisia.

Lisäksi Kuntaliitto huomauttaa, että opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnilla on myös yhteys opetushenkilöstön työajan ja resurssien määrittelyyn. Tämän kaltainen epäselvä ja tulkinnanvarainen sääntely on omiaan aiheuttamaan ristiriitoja.

Opetuksen ja ohjauksen määrän kirjaaminen opiskelijan HOKS:iin ja tallentaminen valtakunnalliseen tietovarantoon lisää koulutuksen järjestäjien, käytännössä opettajien, hallinnollista työtaakkaa. Kuntaliitto katsoo, että koulutuksen järjestäjien hallinnollista työtaakkaa tulisi keventää. Tällöin niukat resurssit ja opettajien työaika voitaisiin kohdentaa paremmin oleellisimpaan eli opiskelijoiden opetukseen.

Esityksessä ehdotetaan lain 11 c §:n 2 mom. muutettavaksi siten, että sieltä poistetaan tietojen tallentamisvelvollisuus siltä osin, kun oppivelvollisuus alkaa muuna kuin oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 mom. tarkoitettuna ajankohtana. Tämä tieto voidaan päätellä muista tiedoista, eikä sitä käytännössä ole tallennettu erikseen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan 15 §:n 1 mom. lisättäväksi säännös, jonka mukaan Opetushallitukselle luovutettaisiin oppivelvollisuusrekisteriin tieto ylioppilastutkinnon suorittamisesta, jos henkilö on ollut oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen. Säännös selkeyttäisi oikeustilaa luovutuksen säädöspohjan osalta.

Kuntaliitolla ei ole ehdotuksiin kommentoitavaa.

SUOMEN KUNTALIITTO

[Terhi Päivärinta

Minna Antila

[johtaja]

[lakimies]